

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

**ФАКУЛЬТЕТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРАВА, ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ,
УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ**
кафедра кримінально-правових дисциплін, кафедра державно-правових дисциплін, кафедра
цивільного та господарського права

ЮРИДИЧНА КЛІНІКА «ЗАХИСНИК»

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ЕГІДА ЦЕНТР»

КРИВОРІЗЬКИЙ ЦЕНТР НАДАВАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

матеріали

V Всеукраїнської науково-практичної конференції

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

**30 вересня 2021 року
м. Кривий Ріг
Україна**

*Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах
окупації українських територій». ДонДУВС, 30 вересня 2022 р.*

УДК [342.7 : 351.74.078] : 341.32 (477) (082)
Р 31

Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), м. Кривий Ріг, 30 вересня 2022 року. Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. 321 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № __ від 31 жовтня 2022 року)

Публікується за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій», що проводилася кафедрами кримінально-правових дисциплін, державно-правових дисциплін, цивільного та господарського права факультету підготовки фахівців права, правоохоронної діяльності, управління та економіки №2 у Криворізькому навчально-науковому інституті Донецького державного університету внутрішніх справ 30 вересня 2022 року (м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання спрямоване на наукових та науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти та наукових установ, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, в тому числі аспірантів (ад'юнктів), докторантів юридичного напрямку, працівників правоохоронних органів а також на осіб, зацікавлених в реалізації прав людини в діяльності правоохоронних органів.

Матеріали опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія може не поділяти точку зору авторів.

За точність і достовірність наведених даних, відсутність у роботі плагіату, інформації, що ображає честь, гідність чи ділову репутацію, відомостей, що виправдовують фашизм, расизм, шовінізм, ксенофобію тощо несе відповідальність автор та його науковий керівник.

УДК [342.7 : 351.74.078] : 341.32 (477) (082)

Р 31

© ДонДУВС, 2022

Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах
окупації українських територій». ДонДУВС, 30 вересня 2022 р.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО.....	11
 СЕКЦІЯ 1. КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....	13
<i>Андріяшевський А.Г., Скляр Н.М. ОБМЕЖЕННЯ ОСОВОПОЛОЖНИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....</i>	<i>15</i>
<i>Бакіцький А. А., Єрмоменко Я. С., Радченко О. І. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....</i>	<i>16</i>
<i>Варуни Л.Д. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЖЕРТВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....</i>	<i>18</i>
<i>Войціховський А.В. ЗАБОРОНА ТА ОБМЕЖЕННЯ ВИЗНАЧЕНИХ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ.....</i>	<i>21</i>
<i>Голобородько Л. В., Наточій А. Д. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....</i>	<i>25</i>
<i>Гранкіна В.ПРО ДЕЯКІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ.....</i>	<i>27</i>
<i>Дручек О. В. ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОРІЮ РОЗВИТКУ ПОНЯТТЯ ВІЙСЬКОВОЇ ОКУПАЦІЇ.....</i>	<i>30</i>
<i>Івченко М.О., Войціховський А.В. ЗБРОЙНА АГРЕСІЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....</i>	<i>34</i>
<i>Капустянський В. Д., Логвиненко Є. С. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ....</i>	<i>38</i>
<i>Каланча А. А., Гудзь Т. І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ.....</i>	<i>40</i>
<i>Лаврієнко М. М., Домінюк І. А., Іваницький А. М. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ.....</i>	<i>43</i>

5. Що таке воєнний та військовий злочин. Відповідальність
https://jurliga.ligazakon.net/ru/news/209975_shcho-take-vonniy-ta-vyskoviy-zlochinn-vdpovdalnst

Войціховський А.В.

*професор кафедри конституційного і міжнародного права
 факультету № 4 Харківського національного
 університету внутрішніх справ,
 кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАБОРОНА ТА ОБМЕЖЕННЯ ВИЗНАЧЕНИХ ЗАСОБІВ І МЕТОДІВ ВЕДЕННЯ ВІЙНИ

Відповідно до норм міжнародного гуманітарного права сторони у збройному конфлікті вправі обирати методи або засоби ведення війни. Цей принцип, сформульований в IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі та додатку до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі 1907 р. [1], а також знайшов своє підтвердження в Додатковому протоколі до Женевських конвенцій 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 1977 р. [2]. Крім того, існує принцип, що забороняє застосування в збройних конфліктах зброї, снарядів, речовин і методів ведення війни, що можуть завдати надмірних ушкоджень або завдати зайвих страждань. Цей принцип у своєму початковому вигляді - недопущення зайвих страждань - був уперше сформульований в Декларації про скасування застосування вибухових та запалювальних куль 1868 р. [3].

Таким чином, у міжнародному гуманітарному праві існують норми, що забороняють і обмежують засоби і методи ведення війни.

Під *засобами ведення війни* розуміється зброя, снаряди, речовини, що застосовуються збройними силами воюючих сторін для завдання шкоди й ураження противника. *Метами ведення війни* є порядок використання засобів ведення війни.

Серед засобів і методів ведення війни виділяють *дозволені* і *заборонені* міжнародним правом.

Відповідно до міжнародного права до цілком *заборонених засобів ведення війни* відносяться: вибухові і запалювальні кулі; кулі, що розвертаються або сплющуються в людському тілі; отрути й отруєна зброя; задушливі, отруйні та інші подібні гази, так само як і будь-які аналогічні *рідини*, речовини і *процеси*; біологічна зброя; засоби впливу на природне середовище, що мають широкі довгострокові наслідки в якості засобів руйнації, завдання шкоди або заподіяння шкоди іншій державі тощо.

Розглядаючи питання про заборонені засоби ведення війни, окрему увагу слід приділити ядерній зброї. Нинішній правовий статус ядерної зброї залишається неврегульованим. Ніякого спеціального міжнародного договору

про протиправність застосування ядерної зброї на війні не існує. Не існує і спеціальних норм, що забороняють застосовувати на війні нові види зброї масового ураження (променевого, радіологічного тощо). Однак, ядерні держави (визнаючи в цілому згубність застосування такої зброї) обґрунтовують правомірність її використання при здійсненні права на колективну й індивідуальну самооборону, при нанесенні відповідного ядерного удару. Проте, з іншого боку, у міжнародному праві є норми про заборону засобів і методів ведення війни, що завдають надмірні ушкодження, що мають невибірккову дію, норми про захист цивільного населення під час війни і так далі, положення яких непрямым чином можуть бути застосовані і до ядерної зброї. Тому, вважається обґрунтованим віднесення ядерної зброї до заборонених засобів і методів ведення війни [4, с. 345-346].

У 1980 р. була підписана Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибірккову дію [5]. До Конвенції додаються три Протоколи: Протокол про осколки, що не виявляються (Протокол I); Протокол про заборону або обмеження застосування мін, мін-пасток та інших пристроїв (Протокол II); Технічний додаток до Протоколу II; Протокол про заборону або обмеження застосування запальної зброї (Протокол III).

Відповідно до Протоколу I забороняється застосовувати будь-яку зброю, основна дія якої полягає в нанесенні ушкоджень осколками, що не виявляються в людському тілі за допомогою рентгенівських променів. Протокол II стосується застосування на суші мін, мін-пасток та інших пристроїв, визначення яких міститься в даному документі, у тому числі мін, встановлюваних з метою перешкодити подоланню прибережних смуг, водних шляхів або рік, але не належить до застосування протикорабельних мін на морі або на внутрішніх водних шляхах.

Забороняється використовувати міни, міни-пастки у разі нападу, оборони або в порядку репресалій проти цивільного населення як такого або проти окремих цивільних осіб.

Забороняється також невибіркове застосування мін, тобто: не на військовому об'єкті або не направлена на нього; способом або засобом доставки, що не дозволяє спрямовану дію по конкретному військовому об'єкту; якщо воно може спричинити випадкові втрати життя серед цивільного населення, поранення цивільних осіб, шкоду цивільним об'єктам або те й інше разом, що були б надмірними щодо очікуваної конкретної і безпосередньої військової переваги.

Забороняється застосування мін, що не є дистанційно встановлюваними мінами, мін-пасток у будь-якому місті, селищі, селі або в іншому районі з аналогічним зосередженням цивільних осіб, де бойові дії між сухопутними військами не ведуться або не вважаються неминучими, крім випадків, коли: вони встановлені на військовому об'єкті або в безпосередній близькості від

військового об'єкта, що належить супротивній стороні або знаходиться під її контролем; прийняті заходи для захисту цивільних осіб від їхнього впливу, наприклад установлені попереджувачі знаки, виставлена варта, опубліковані попередження або виставлене огороження.

Про будь-яку установку або будь-яке скидання дистанційно встановлюваних мін, що можуть мати наслідки для цивільного населення, проводиться ефективно завчасне оповіщення.

Сторони в конфлікті повинні реєструвати розташування всіх попередньо запланованих мінних полів, встановлених ними, і всіх районів, у яких використовувалися міни-пастки.

Протокол III поширюється на «запалювальну зброю», тобто зброю або боєприпаси, що у першу чергу призначені для підпалу об'єктів або заподіяння людям опіків за допомогою дії полум'я, тепла або того й іншого разом, що виникають у результаті хімічної реакції речовини, доставленої до цілі (вогнемети, фугаси, снаряди, ракети, гранати, міни, бомби, ємкості з запалювальними речовинами). Застосування даної запалювальної зброї забороняється проти цивільного населення або цивільних об'єктів.

Забороняється перетворювати ліси або інші види рослинного покриву в об'єкт нападу із застосуванням запалювальної зброї, за винятком випадків, коли такі природні елементи використовуються для того, щоб укрити, сховати або замаскувати комбатантів або інші військові об'єкти, або коли вони самі є військовими об'єктами.

Використання авіації з погляду міжнародного права визнається допустимим, проте її не можна використовувати проти невоєнних об'єктів, проти мирного населення і т.п.

Відповідно до міжнародного права *заборонені такі методи ведення війни*: зрадницьки вбивати або наносити поранення мирному населенню або супротивнику; вбивати або наносити поранення супротивнику, що здався і склав зброю; повідомляти тому, хто обороняється, що у разі опору пощади нікому не буде; незаконно користуватися парламентарським прапором або прапором держави (нейтральної), що не бере участь у війні, прапором або знаками Червоного Хреста тощо; примушувати громадян ворожої сторони брати участь у військових діях проти власної держави; геноцид під час війни; вбивати парламентаря й осіб, які його супроводжують (трубач, сурмач або барабанщик, особа, яка несе прапор і перекладач); атакувати, бомбардувати або знищувати санітарні установи, госпітальні судна, транспорт, літаки, санітарний персонал; винищувати або захоплювати ворожу власність, крім випадків військової необхідності; бомбардувати незахищені міста, порти, селища, храми, госпіталі, що не використовуються у воєнних цілях; знищувати культурні цінності, історичні та інші пам'ятники, місця відправлення культів, або їхнє використання для забезпечення успіху у воєнних діях тощо. [4, с. 347-348] [6, с. 303-304]

Щодо заборонених методів ведення війни Додатковий протокол до Женевських Конвенцій 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 1977 р. закріплює концептуальне положення, що стає визначальним принципом стосовно таких методів ведення війни: «Забороняється вбивати, завдавати поранення або брати в полон противника вдаючись до віроломства». У п.1 ст.37 даного Протоколу *віроломство* визначається як «дії, спрямовані на те, щоб викликати довіру противника і змусити його повірити, що він має право на захист або зобов'язаний надати такий захист згідно з нормами міжнародного права, застосовуваного в період збройних конфліктів, з метою обману такої довіри» [2]. Отже, віроломство - це зобов'язання, що вселяє довіру противника, але умисно порушується для одержання воєнної переваги.

Від віроломства слід відрізнити *воєнну хитрість* - дії відвертаючого характеру, спрямовані на дезорієнтацію противника. Прикладом таких хитрощів є: використання маскувань, пасток, несправжніх операцій і дезінформація (ст.37 даного Протоколу I) [2]. Воєнна хитрість у період збройних конфліктів припустима і не суперечить міжнародному праву.

Література:

1. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додатку до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі : міжнародний документ від 18.10.1907 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222 (дата звернення: 20.09.2022);
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р.: міжнародний документ від 08.06.1977 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199 (дата звернення: 20.09.2022);
3. Декларація про скасування застосування вибухових та запалювальних куль: міжнародний документ від 29.11.1868 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_195 (дата звернення: 20.09.2022);
4. Міжнародне право: підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
5. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію : міжнародний документ від 10.10.1980// База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266 (дата звернення: 20.09.2022);
6. Права людини у міжнародному праві: підручник / за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського; [Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.]; передм. А. В. Войціховський. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с.

*Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(в авторській редакції)
30 вересня 2022 року*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Комп'ютерна верстка: Скляр Н.М.

**Оригінал-макет підготовлено організаційним комітетом
V Всеукраїнської науково-практичної конференції**

«РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ»,

**проведеної кафедрою кримінально-правових дисциплін, кафедрою державно-правових
дисциплін, кафедрою цивільного та господарського права факультету підготовки
фахівців права, правоохоронної діяльності, управління та економіки №2
Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ
50106, м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21**

